

Ўзбекистон Республикаси
**КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ
КУРАШИШ АГЕНТЛИГИ**

Наоя иқтисодиёт
университети

ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДА КОРРУПЦИЯНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ

(Барча давлат хизматчилари учун рисола)

Ушбу рисола давлат хизматчиларини давлат харидлари соҳасидаги асосий қоидалар ҳамда коррупциянинг олдини олишга қаратилган айрим масалалар билан таништириш мақсадида тайёрланган.

Рисола тавсиявий ва тушунтириш хусусиятига эга бўлиб, амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга мурожаат қилишни талаб қилади.

Япония халқаро ҳамкорлик агентлиги (JICA) ва Нагоя иқтисодиёт университети профессор-ўқитувчилари – Ичихаши Кацуя ва Микико Мацумото, Отемон Гакуин университетидан - Риэ Ясуда ҳамда таржимон **Жун Каториларнинг** амалий кўмагида ишлаб чиқилган.

Тузувчилар:

- У. Мавлянов** -Коррупцияга қарши курашиш агентлиги директорининг ўринбосари – Коррупцияга қарши курашиш тизимини таҳлил ва мониторинг қилиш бошқармаси бошлиғи
- Ш. Полванов** - Ўзбекистон Республикаси Олий суди раисининг ўринбосари – Иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати раиси
- Х. Абзалова** -Тошкент давлат юридик университети профессори, юридик фанлар доктори, ҳуқуқшунос
- У. Аброев** -Коррупцияга қарши курашиш агентлигининг Коррупцияга қарши курашиш тизимини таҳлил ва мониторинг қилиш бошқармаси бошлиғининг ўринбосари
- А. Абдураимов** -Коррупцияга қарши курашиш агентлигининг Коррупцияга қарши курашиш тизимини таҳлил ва мониторинг қилиш бошқармаси бош инспектори
- Н. Азизов** -Ўзбекистон Республикаси Ҳуқуқни муҳофаза қилиш академияси Давлат-ҳуқуқий фанлар кафедраси бошлиғи
- Д. Уракова** -Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлигининг Давлат харидлари сиёсати департаменти бош мутахассиси
- К. Мусашайхов** -Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Коррупцияга қарши курашиш бўйича чоратадбирларни мувофиқлаштириш бошқармаси бошлиғининг ўринбосари
- Ж. Узоқов** -Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги тизимида коррупцияга қарши курашиш бўлими бошлиғи

Мундарижа:

1	Давлат харидига оид асосий тушунча ва принциплар	4
2	Давлат харидлари турлари	7
3	Давлат харидлари жараёнидаги чекловлар	8
4	Давлат харидлари соҳасидаги қонунчиликни бузганлик учун жавобгарлик	9
5	Давлат харидлари соҳасидаги коррупциявий хавф-хатарлар ва айрим ҳуқуқбузарликларга мисоллар	11
6	Япониядаги давлат харидлари тизими ва ундаги муаммоли ҳолатларга оид мисоллар	18
7	Ўзбекистон Республикасининг давлат харидлари тўғрисидаги қонунчилиги	29

1.1. АСОСИЙ ТУШУНЧАЛАР :

▶ **давлат харидлари** – давлат буюртмачиларининг товарларга (ишларга, хизматларга) бўлган эҳтиёжларини пулли асосда таъминлаш жараёни;

▶ **давлат буюртмачиси** – давлат харидларини амалга оширувчи юридик шахс (бюджет ёки корпоратив буюртмачилар);

▶ **манфаатлар тўқнашуви** – бевосита ёки билвосита шахсий манфаатдорлик шахсининг мансаб ёки хизмат мажбуриятларини лозим даражада бажаришига таъсир кўрсатадиган ёхуд таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳамда унинг шахсий манфаатдорлиги билан давлат харидлари субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари ўртасида қарама-қаршилик юзага келадиган ёхуд юзага келиши мумкин бўлган ҳар қандай вазият, шунингдек, аффилиланганликнинг мавжуд бўлиши;

▶ **аффилиланган шахс** – қарор қабул қилиш ҳуқуқига эга бўлган ва (ёки) харид қилиш тартиб-таомиллари иштирокчиси томонидан қарорлар қабул қилишга таъсир кўрсатадиган, шунингдек, харид қилиш тартиб-таомиллари иштирокчисига нисбатан шундай ҳуқуққа эга бўлган жисмоний ёки юридик шахс;

▶ **электрон давлат харидлари тизимининг оператори** – ваколатли орган томонидан бериладиган рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатга асосан давлат харидларининг субъектларига давлат харидларининг электрон тизимларида харид қилиш тартиб-таомилларини амалга ошириш билан боғлиқ хизматлар кўрсатадиган юридик шахсдир. **Электрон савдо майдончалари: xarid.uzex.uz, xt-xarid.uz, new.cooperation.uz, tender.mc.uz**

▶ **Рисоладаги қисқартмалар:**

- БҲМ - базавий ҳисоблаш миқдори;
- МЖТК - Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс;
- ЖК - Жиноят кодекси;
- ФК - Фуқаролик кодекси.

1.2. ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИНИНГ АСОСИЙ ПРИНЦИПЛАРИ

Коррупцияга йўл қўймаслик	<p>- Давлат харидларида инсофли рақобатни ва қарорлар қабул қилишда ҳолисона мезонлардан фойдаланилишини, мониторинг ва назорат ўтказишни, соҳадаги қонунчилик ҳужжатлари талабларининг бузилиши юзасидан маълумотлар очик манбаларда эълон қилиб борилишини, давлат харидлари қонунчилиқда белгиланган талабларга мувофиқ ўтказилишини таъминлаш йўли билан амалга оширилади.</p>
Касбий маҳорат ва масъулиятлилик	<p>- Касбий маҳоратга эга бўлиш мақсадида харид қилиш тартиб-таомилларини ташкил этиш ва ўтказиш учун масъул бўлган шахснинг малакасини мунтазам равишда ошириб бориш давлат харидлари соҳасидаги ваколатли орган томонидан ўқитишни ташкил этиш орқали таъминланади.</p>
Асосланганлик	<p>- Давлат буюртмачисининг ҳақиқий талаблари ва эҳтиёжларини самарали қаноатлантириш учун давлат харидларини ўтказишнинг мақсадга мувофиқлиги ва зарурлиги, товарни (ишни, хизматни) танлаш, унинг истеъмол хусусиятлари (тавсифи), сифат кўрсаткичлари ва қийматининг асосланганлиги ҳисобга олинган ҳолда амалга оширилиши керак.</p>
Молиявий маблағлардан фойдаланишнинг оқилоналиги, тежамкорлиги ва самарадорлиги	<p>- Давлат харидлари харажатларни ҳисобга олиш ва ажратилган маблағлардан самарали фойдаланишни талаб қилади. Товарлар, ишлар ва хизматлар сифати ҳамда қиймати ўртасида мақбул мутаносибликка эришиш муҳим аҳамиятга эга. Шунингдек, харидлар оқилона ва тежамкор усулда, мақбул муддатларда амалга оширилиши керак.</p>
Очиқлик ва шаффофлик	<p>- Тегишли давлат органлари, давлат харидларининг субъектлари ва жамоатчилик давлат харидлари тўғрисидаги ахборотдан қонунчиликда белгиланган тартибда тўлиқ, ўз вақтида, эркин ва бепул фойдаланиши учун махсус ахборот порталига жойлаштирилади ва ҳужжатлар, ҳисоботларни тузиш ҳамда бут сақлаш таъминланади.</p>
Рақобат ва холислик	<p>- Давлат харидларидаги рақобат тортишув, харид қилиш тартиб-таомиллари иштирокчиларининг таклифларини кўриб чиқишда ҳамда холис ва асосли мезонлар асосида энг мақбул таклиф фойдасига яқиний қарор қабул қилишда беғаразлик ва шаффофлик механизмларидан фойдаланиш ҳисобидан қўллаб-қувватланади. Холислик эса таклифларни кўриб чиқишдаги, шунингдек, энг мақбул вариант фойдасига яқиний қарор қабул қилишдаги беғаразликни назарда тутаяди.</p>
Мутаносиблик	<p>- Давлат харидларида мутаносибликни таъминлаш учун харид усули товарлар (ишлар, хизматлар)нинг хавф-хатари, қиймати ва мураккаблигига мос бўлиши керак. Шунингдек, харид иштирокчиларининг малакаси, баҳолаш мезонлари ва усуллари товарлар (ишлар, хизматлар) хусусиятларига мувофиқ келиши шарт. Давлат харидлари субъектларининг ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва жавобгарлиги уларнинг вазифаларига мос равишда белгиланиши талаб этилади.</p>
Барқарорлик	<p>- Давлат харидларида барқарорлик қисқа, ўрта ва узок муддатли иқтисодий, экологик ҳамда ижтимоий оқибатларни ҳисобга олган ҳолда давлат харидларини амалга оширишга асосланади.</p>
Давлат харидлари тизимининг ягоналиги ва яхлитлиги	<p>- Давлат харидлари мақсадлар, принциплар ва ёндашувларнинг ягоналигига, давлат харидлари жараёни барча босқичларининг яхлитлиги ва ўзаро алоқадорлигига ҳамда давлат харидлари барча субъектларининг ҳамкорлигига асосланади.</p>

Т/р	Харид қилиш предмети	Бюджет буюртмачиси	Корпоратив буюртмачиси
		БҲМ*	БҲМ*
1	Электрон дўкон (2 кун) - давлат харидларининг электрон тизимидаги махсус майдонда савдоларни электрон шаклда амалга оширишни назарда тутувчи, махсус талаблар қўйилмайдиган товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) давлат харидларини амалга оширишнинг рақобатли усули.		
	товар	2500 БҲМ гача 937 500 000 сўм	25 000 БҲМ гача 9 375 000 000 сўм
	иш ва хизмат	50 БҲМ гача 18 750 000 сўм	100 БҲМ гача 37 500 000 сўм
	айни бир турдаги товарлар	бир молиявий йил ичида 10 000 БҲМ гача 3 750 000 000 сўм	-
	айни бир турдаги иш, хизмат	бир молиявий йил ичида 500 БҲМ гача 187 500 000 сўм	бир молиявий йил ичида 1000 БҲМ гача 375 000 000 сўм
2	Кичик қийматли хариднинг соддалаштирилган тартиб-таомили - бу буюртмачи томонидан очик ахборот манбаларидан олинган нархларни солиштириш йўли билан ёки товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) камида учта потенциал етказиб берувчисидан нархларни сўраш орқали амалга оширишнинг рақобатли усули.		
	товар, иш, хизмат	25 БҲМ гача 9 375 000 сўм	50 БҲМ гача 18 750 000 сўм
	товар, иш, хизмат	бир молиявий йил ичида 500 БҲМ гача 187 500 000 сўм	бир молиявий йил ичида 1000 БҲМ гача 375 000 000 сўм
3	Бошланғич нархни пасайтириш учун ўтказиладиган аукцион (5 иш куни) - давлат харидлари электрон тизимининг махсус платформасида давлат харидларини амалга оширишнинг рақобатли усули бўлиб, уни ташкил этиш чоғида нарх ғолибни аниқлашнинг ягона мезони бўлади.		
	товар	6000 БҲМ гача 2 250 000 000 сўм	25 000 БҲМ гача 9 375 000 000 сўм
4	Энг яхши таклифларни танлаш (камида 5 иш куни) - харид қилиш тартиб-таомилларининг бир нечта иштирокчисидан олинган таклифларни таққослаш асосида давлат харидларини амалга оширишнинг рақобатли усули. Комиссия камида 5 кишидан иборат.		
	товар, иш, хизмат	6000 БҲМ гача 2 250 000 000 сўм	25 000 БҲМ гача 9 375 000 000 сўм
5	Икки босқичли давлат харидлари - техник жиҳатдан мураккаб бўлган муайян қийматли товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) бир шартнома бўйича икки ўзаро боғлиқ босқичда ўтказиладиган давлат харидларини амалга оширишнинг рақобатли усули.		
	товар, иш, хизмат	6000 БҲМ дан ортиқ > 2 250 000 000 сўм	25 000 БҲМ дан ортиқ > 9 375 000 000 сўм
6	Тендер (камида 12 иш куни, кўпи билан 30 иш кунидан ошмаслиги керак) – давлат харидини амалга оширишнинг рақобатли тартиб-таомили воситасида давлат харидларининг ижрочисини аниқлаш тартиб-таомилини назарда тутувчи танлов бўлиб, унинг натижаларига кўра давлат харидлари тўғрисидаги шартномани бажаришнинг энг яхши шартларини таклиф этган харид қилиш тартиб-таомилларининг иштирокчиси ғолиб деб топилади. Комиссия камида 7 кишидан иборат.		
	товар, иш, хизмат	6000 БҲМ дан ортиқ > 2 250 000 000 сўм	25 000 БҲМ дан ортиқ > 9 375 000 000 сўм
7	Тўғридан-тўғри шартномалар бўйича амалга ошириладиган давлат харидлари		
	Тўғридан-тўғри шартномалар бўйича давлат харидлари “Давлат харидлари тўғрисида”ги Қонуннинг 71-моддаси асосида амалга оширилиши мумкин.		
8	Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари билан рухсат этилган харидларнинг бошқа рақобатли турлари.		

* - 2025 йил феврал ҳолатига кўра, базавий ҳисоблаш миқдори 375 000 сўмни ташкил этган.

**Давлат харидлари жараёнида қуйидагиларга
йўл қўйилмайди:**

агар иштирокчининг ва (ёки) ушбу иштирокчи ваколатли вакилининг **яқин қариндошлари ижрочини танлаш бўйича қарор қабул қилиш ҳуқуқига эга бўлса**, шунингдек, давлат буюртмачиси ёки у томонидан жалб этилган ихтисослашган ташкилотнинг вакили бўлса, иштирокчининг давлат харидларида иштирок этишига;

иштирокчиларни **камситишга**, бошқа иштирокчиларга зарар етказган ҳолда **бир иштирокчига имтиёзлар ёки преференциялар тақдим этишга**, бундан ушбу Қонун 16-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно;

манфаатлар тўқнашувига;

давлат харидларини амалга оширишнинг **рақобатли бўлмаган усулларини қонунга ҳилоф равишда танлашга**, давлат харидлари субъектларига **таъсир ўтказишга**, давлат харидларида иштирокчиларнинг иштирок этиши тўғрисидаги **ахборотни ошкор этишга**, уларнинг **сонини асоссиз равишда чеклашга** ёки уларнинг **малакасига қўйилган талабларни оширишга**, **рақобатга йўл қўймаслик**, **уни чеклаш ёки бартараф этишнинг бошқа шаклларига;**

давлат харидлари ўтказилиши тўғрисидаги **эълоннинг матнига** иштирокчилар ўртасида **рақобатни чеклайдиган қонунга ҳилоф талабларни киритишга;**

нархларни ёки иштирокчиларни саралаш натижаларини бузиб кўрсатиш мақсадида иштирокчиларнинг **олдиндан тил бириктиришига;**

ишончсиз ёки бузиб кўрсатилган ахборотни тақдим этишга ёки тарқатишга, шунингдек, давлат харидлари тўғрисидаги ахборотдан фойдаланишни асоссиз равишда чеклашга;

давлат харидларини амалга оширишнинг рақобатга асосланган усулларини четлаб ўтиш мақсадида **давлат харидлари ҳажмини қисмларга бўлиб ташлашга;**

иштирокчиларнинг **сунъий тарзда пасайтирилган нархлар бўйича таклифлар беришига**, кейинчалик шартномани имзоланишни ёки уни тегишли тарзда бажаришни рад этишига;

давлат хариди таркибига **технологик ва функционал жиҳатдан ўзаро бир-бири билан боғлиқ бўлмаган товарларни (ишларни, хизматларни) киритишга;**

фирибгарлик, сохталаштириш ва коррупциянинг намоён бўлишига;

молиялаштириш манбалари ва миқдорлари мавжудлиги тўғрисида тасдиқларга эга бўлмаган ёки **ажратилган маблағлар ҳажмидан ортиқ миқдордаги давлат харидларини амалга оширишга.**

× - Жарималар миқдори базавий ҳисоблаш миқдоридан келиб чиққан ҳолда аниқ бўлиши учун суммаларда кўрсатилган.

4.1. МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК:

давлат харидлари бўйича эълонлар жойлаштириш тартибини, мажбурий муҳкама ўтказиш тартиби ва муддатларини ҳамда давлат хариди натижаларини жойлаштириш муддатларини бузганлик учун – 1,9 – 3,8 миллион сўм миқдорида жарима **(МЖТК 175-8-моддаси 1-қисми);**

давлат харидлари тўғрисидаги эълонларга ва харид ҳужжатларига қонунчиликда тақиқланган ҳамда рақобатни чекловчи ахборотни, ҳаволалар ва талабларни киритиш, харид ҳужжатларини тасдиқлаш ҳамда буюртмаларни шакллантириш тартибларини бузганлик учун – 3,8 – 5,6 миллион сўм миқдорида жарима **(МЖТК 175-8-моддаси 2-қисми);**

тендер ўтказиш йўли билан аниқлаш талабларини бузиш, шунингдек, рақобатли харид усули воситасида аниқлаш белгиланган ҳолларда, давлат харидларини ягона етказиб берувчидан ёки тўғридан-тўғри шартномалар асосида амалга ошириш тўғрисида қарор қабул қилганлик учун – 5,6 – 7,5 миллион сўм миқдорида жарима **(МЖТК 175-8-моддаси 3-қисми);**

аффилиланганлик ҳақида хабар бермаслик, давлат харидлари бўйича таклифларни қабул қилмаслик ёки таклифларни тақдим этиш муддатларини қонунчилик талабларига зид равишда қисқартириш, таклифлар солинган конвертларни очиш ва харид ҳужжатларига мувофиқ таклифларни баҳолаш талабларини бузганлик учун – 7,5 – 11,3 миллион сўм миқдорида жарима **(МЖТК 175-8-моддаси 4-қисми);**

рақобатга қарши келишувлар тузиш ва мувофиқлаштирилган ҳаракатларни содир этиш, шунингдек, товар ёки молия бозоридаги устун мавқени суиистеъмол қилиш, худди шунингдек, савдоларга доир рақобатни чеклашга қарши талабларни бузганлик учун – 1,1 миллион сўмдан 3,8 миллион сўмгача миқдорда жарима **(МЖТК 178-моддаси 5-қисми);**

давлат харидларида манфаатлар тўқнашуви ҳолатлари тўғрисида хабар бермаганлик ва манфаатлар тўқнашувини тартибга солиш юзасидан чоралар кўрмаганлик учун – 7,5-11,3 миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади **(МЖТК 193-4-моддаси 5-қисми).**

4.2. ЖИНОЙ ЖАВОБГАРЛИК:

Ўзганинг мулкани ўзлаштириш ёки растрата қилиш йўли билан талон-торож қилганлик учун - 225 миллион сўмгача жарима, 3 йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки 10 йилгача озодликдан маҳрум қилиш **(ЖК 167-моддаси);**

ҳокимият ёки мансаб ваколатини суиистеъмол қилиш - 112 миллион сўмгача жарима, 5 йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш, 360 соатгача мажбурий жамоат ишлари, 3 йилгача ахлоқ тузатиш ишлари, 2 йилгача озодликни чеклаш ёки 3 йилгача озодликдан маҳрум қилиш **(ЖК 205-моддаси).**

4.3. ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИК:

Манфаатлар тўқнашувига йўл қўйилган ҳолда тузилган битим ҳақиқий эмас деб топилган тақдирда, ушбу битимни тузиш натижасида олинган фойда битим бўйича олинган ҳамма нарсани қайтариб бериш тўғрисида талаб қўйилмаган ҳолда суд тартибида давлат даромадига ўтказилади. Бундай битимни ижро этиш билан боғлиқ харажатларнинг ўрни манфаатлар тўқнашувига йўл қўйган шахснинг ҳисобидан қопланади **(ФК 14-моддаси);**

қонун ҳужжатларини бузган ҳолда амалга оширилган давлат харидлари натижасида жамият ва давлат манфаатларига етказилган зарарни регресс тартибида қоплаш **(ФКнинг 329-моддаси).**

5.1. Манфаатлар тўқнашуви

(Харид қилиш тартиб-таомилларини амалга оширишда давлат буюртмачисининг ғолиб аниқлангунига қадар иштирокчилар билан музокаралар олиб боришига йўл қўйилмайди.)

Амалиётда шундай ҳолатлар учрайдики, давлат буюртмачиси ва келгусида давлат харидларида ғолиб чиқиши режалаштирилган тадбиркор олдиндан келишувга эришади. Натижада давлат хариди фақат расмийлик учун электрон шаклда ўтказилади.

Бунда давлат буюртмачиси (унинг вакили ёки харид комиссияси аъзоси) тадбиркор билан олдиндан тил бириктириб, унинг харид жараёнида ғолиб бўлишига қўмаклашади.

Мисол:

Бюджет ташкилоти 1,2 млрд. сўмлик иссиқ овқат етказиб бериш (аутсорсинг) хизматларини харид қилиш бўйича танлов ўтказган.

Харид жараёнида ғолиб ва захира ғолибнинг танлашга доир ҳужжатлари харид комиссияси аъзоларидан бирининг қуролмаси орқали давлат харидлари порталига юкланган.

Бу жараёнда ғолиб олдиндан белгиланган бўлиб, танлов фақат расмийлик учун электрон шаклда ўтказилган.

Бундай ҳолларда шартнома бекор қилинади, айбдор шахслар эса Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 193-4-моддаси 5-қисмига мувофиқ маъмурий жавобгарликка тортилади (Манфаатлар тўқнашуви тўғрисидаги қонунчилик талабларига риоя этмаслик).

5.2. Манфаатлар тўқнашуви

(Давлат фуқаролик хизматчиси тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланмаслиги ва манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслиги шарт.)

Давлат харидлари жараёнида давлат буюртмачисининг мансабдор шахси тадбиркорлик фаолияти субъектини ташкил этиб, унинг мазкур давлат буюртмачиси томонидан ўтказилаётган харидларда иштирок этишини таъминлайди.

Бундай ҳолатда манфаатлар тўқнашуви юзага келади, чунки буюртмачи ташкилот ва таъминотчи ташкилотнинг манфаатларини бир шахс ифодалайди. Шунингдек, давлат хизматчисининг тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиши қонунчилик талабларининг бузилиши ҳисобланади.

Мисол:

Бюджет ташкилотларидан бири **998,0 млн сўмлик** аҳоли яшаш пунктларидан бирини ободонлаштириш ишларини бажариш бўйича энг яхши таклифни танлаш савдосини ўтказган.

Бу жараёнда мазкур бюджет ташкилоти раҳбари ўз номига N тадбиркорлик фаолияти субъектини ташкил этиб, унинг мазкур танловда иштирок этиши ва ғолиб бўлишини таъминлаган. Натижада манфаатлар тўқнашуви юзага келган.

Текширув натижаларида шартнома бекор қилинди ва бюджет ташкилоти раҳбари қонунчиликка мувофиқ маъмурий жавобгарликка тортилган.

(Изоҳ: бундай ҳолларда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 193-4-моддаси 5-қисмига мувофиқ маъмурий жавобгарлик назарда тутилган).

5.3. Рақобатни чеклаш

(Давлат харидлари ўтказишда қонунчиликка зид бўлган ва иштирокчилар ўртасида рақобатни чекловчи талабларни белгилаш тақиқланади)

Давлат харидларининг шаффофлик ва рақобат тамойилларига зид тарзда ўтказилиши, жумладан, харид тартиб-таомилларининг рақобатли турлари ўрнига тўғридан-тўғри шартномалар тузилиши коррупция хавфини кучайтиради.

Қурилиш соҳасида давлат харидларини ўтказиш жараёнида техник ҳужжатларга рақобатни чекловчи талабларни киритилиши, улар муайян ҳужалик юритувчи субъектнинг ғолиб деб топилишини таъминлашга қаратилган бўлади. Жумладан, қурилиш майдонига маълум масофада жойлашган бўлиши, объектга ташриф буюриб қўриши, муайян миқдорда техникага эга бўлиши каби талаблар белгиланади.

Мисол:

Бюджет ташкилотларидан бири мактабгача таълим муассасаси қурилиши бўйича 6,9 млрд сўмлик тендер ўтказган.

Тендер ҳужжатларида таъминотчилар учун рақобатни чекловчи талаб — объект қурилишидан 50 км радиусда цемент завоидига эга бўлиш шarti белгиланган.

Ушбу харид бўйича ўтказилган текширув натижаларига кўра, шартнома бекор қилинган ва харид комиссияси аъзолари Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 175-8-моддаси 2-қисмига мувофиқ маъмурий жавобгарликка тортилган (Давлат харидлари эълонлари ва харид ҳужжатларига, қонунчиликда тақиқлаган ва рақобатни чекловчи талабларни киритиш).

5.4. Давлат харидлари ҳажмини қисмларга бўлиш

(давлат харидларини амалга оширишнинг рақобатга асосланган усуллари четлаб ўтиш мақсадида давлат харидлари ҳажмини қисмларга бўлиб ташлашга йўл қўйилмайди)

Амалиётда тендер савдоларини четлаб ўтиш мақсадида давлат харидлари қонунчиликка хилоф равишда қисмларга бўлинишига (дробланишига) уринган ҳолатлар учрайди.

Мисол:

◆ N олий таълим муассасаси 345 та компьютер тўпламини харид қилиш бўйича танлов ўтказган.

◆ Тендер савдоларидан қочиш мақсадида буюртмачи харид жараёнида лотни сунъий равишда 3 қисмга бўлиб, барчасини бир тадбиркордан энг яхши таклифларни танлаш савдоси орқали сотиб олган.

◆ Текширув натижаларига кўра, шартнома бекор қилинган ва таълим муассасаси раҳбари Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 175-8-моддаси 3-қисмига мувофиқ маъмурий жавобгарликка тортилган (тендер орқали аниқлаш талабларини бузиш).

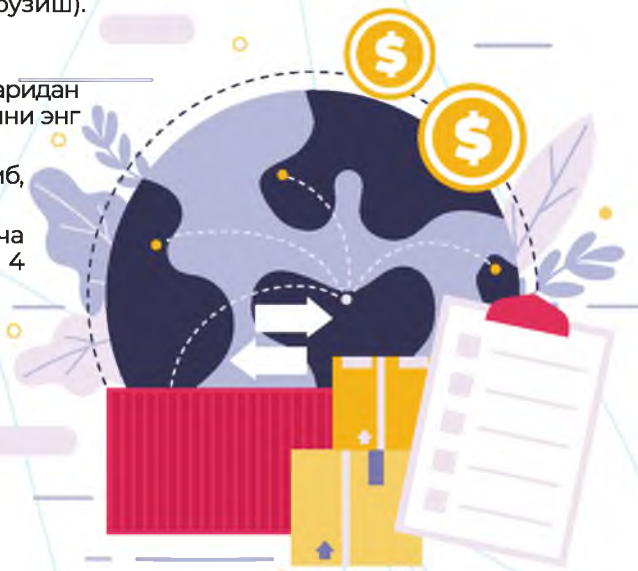
Мисол:

◆ Йўл қурилиши билан шуғулланувчи давлат буюртмачиларидан бири 54 км йўлни таъмирлаш бўйича 4,4 млрд сўмлик давлат харидини энг яхши таклифни танлаб олиш усули орқали амалга оширган.

◆ Икки ой давомида харидлар 4 та лотга бўлинган бўлиб, барча харидда 2 тадбиркори ғолиб деб топилган.

◆ Бунда тендер савдолари ва давлат харидлари бўйича экспертиза жараёнидан қочиш мақсадида объект сунъий равишда 4 қисмга бўлинган.

◆ Текширув натижаларига кўра, шартнома бекор қилинган ва харид комиссияси раҳбари Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 175-8-моддаси 3-қисмига мувофиқ маъмурий жавобгарликка тортилган.

5.5. Иштирокчилар таклифларини нотўғри баҳолаш

Давлат харидларини энг яхши таклифни танлаш ёки тендер шаклида ўтказиш жараёнида харид комиссияси томонидан иштирокчиларга бир хил ҳужжатлар тақдим этилган ҳолатда асосланмаган равишда турли баллар бериш ҳолатлари кузатилиши мумкин.

Баъзи ҳолатларда эса комиссия ҳеч қандай ҳужжат тақдим этилмаган ҳолда ҳам балл қўйиб, муайян ҳўжалик юритувчи субъектни ғолиб деб эълон қилиш мақсадида тил бириктирган ҳолда ҳаракат қилади.

Мисол:

Давлат буюртмачиларидан бири иссиқ овқат етказиб бериш (аутсорсинг) хизмати хариди бўйича 620,0 млн сўмлик танлов ўтказган.

Икки иштирокчи солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича қарзи йўқлиги ҳақида бир хил маълумотномаларни тақдим этди, аммо уларга турлича балл берилган.

Мисол:

Давлат буюртмачиси иссиқ овқат етказиб бериш (аутсорсинг) хизмати хариди бўйича 380,0 млн сўмлик танлов ўтказган.

◇ Бир иштирокчи коррупцияга йўл қўймаслик ҳақида кафолат хати тақдим этмаган бўлса-да, унга максимал балл берилган.

◇ Шунингдек, ушбу иштирокчи бошқа иштирокчиларга нисбатан юқори нарх таклиф қилган бўлишига қарамай, уни ғолиб қилиб тайинлаш учун шароит яратилган.

◇ Текширув натижаларига кўра, харид баённомалари бекор қилинган ва харид комиссияси раҳбари ҳамда аъзолари Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 178-моддаси 5-қисмига мувофиқ маъмурий жавобгарликка тортилган (савдоларда рақобатни чеклашга оид талабларни бузиш).

5.6. Аффилланганлик

(Иштирокчи ва унинг аффилланган шахси битта лотда иштирок этиш ҳуқуқига эга эмас)

Давлат харидлари жараёнида айрим ҳолларда ўзаро аффилланган тадбиркорлик субъектлари иштирок этиб, рақобат муҳитига зид тарзда ғолибликка эришиши ҳолатлари кузатилиши мумкин.

Мисол:

Бир ташкилот директори ўринбосари тендер комиссияси раиси сифатида уч нафар ходими билан тил бириктириб, 2021-2022 йилларда моддий имконияти чекланган шахслар учун товарлар хариди бўйича тендерлар ўтказган.

◊ “Давлат харидлари тўғрисида”ги ва “Рақобат тўғрисида”ги қонунлар бузилган ҳолда ушбу тендерларда тадбиркорлик субъекти директори ва у билан аффилланган тадбиркорлик субъектлари иштирок этган.

◊ Натижада тендер ғолиби сифатида аффилланган корхона танланиб, у билан шартнома тузилган ва товарлар 17,8 млрд сўмга асосланмаган равишда юқори нархларда харид қилинган.

◊ Жиноят ишлари бўйича суд ҳукми билан 4 нафар давлат хизматчиси ва тадбиркорлик субъекти раҳбари айбдор деб топилган.

Мисол:

Давлат буюртмачиларидан бири мактаб биноси қурилиши ва реконструкцияси бўйича 3,5 млрд сўмлик тендер ўтказган.

◊ Тендер ғолиби бўлган N фирмаси ва унга рақобатчи бўлган фирма отаси ва ўғлига тегишли экани аниқланган.

Мисол:

Z давлат акциядорлик жамияти 1,6 млрд сўмлик юк ташиш хизматлари бўйича энг яхши таклифларни танлаш савдоси орқали харид ўтказган.

◊ Танлашда иштирок этган икки тадбиркорлик субъекти битта шахсга тегишли бўлгани аниқланган.

Текширув натижаларига кўра, шартномалар бекор қилинган ва харид комиссияси аъзолари Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 175-8-моддаси 4-қисмига мувофиқ маъмурий жавобгарликка тортилган (Давлат харидлари жараёнида аффилланганлик ҳақида қонунчиликда белгиланган тартибда хабар бермаслик).

5.7. Давлат харидларида коррупцияга йўл қўйилиши

Тадбиркорлар давлат харидларида иштирок этиш шартларини енгиллаштириш ёки шартномаларни ютиб олиш мақсадида давлат хизматчиларига пора таклиф қилиш ҳолатлари учрайди.

Мисол:

Давлат буюртмачиси мансабдор шахси К. ҳуқуқ-тартибот органлари ходимлари томонидан 10 000 АҚШ доллари миқдорида пора олаётган вақтда ушланган.

У ушбу суммани талаб қилиш орқали 5,5 млрд сўмлик капитал таъмирлаш ишлари тендерларида Н. юридик шахсини ғолиб деб эълон қилишни ваъда қилган.

Суд ҳукмига кўра, К. Жиноят кодексининг 210-моддаси 2-қисми асосида 5 йил 5 ой муддатга озодликдан маҳрум қилинган.

* - Ушбу бўлим Япониянинг JICA ташкилоти томонидан ташкил этилган тренинг дарслари давомида олинган ўқув материаллари асосида тайёрланган маълумотларни ўз ичига олади.

1. Давлат харидлари тўғрисидаги қонунчилик, давлат хизматчилари этикасига оид меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар.

Давлат харидлари соҳасида шартномалар тузиш қуйидаги қонунчилик асосида тартибга солинади:

- «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Қонун;
- «Бюджет, ҳисоб-китоблар ва бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Декрет;
- «Маҳаллий ўзини ўзи бошқариш тўғрисида»ги Қонун;
- «Жамоат ишлари сифатини таъминлашга қўмаклашиш тўғрисида»ги Қонун;
- «Кичик ва ўрта корхоналарнинг давлат сектор эҳтиёжлари учун буюртма олишини рағбатлантириш тўғрисида»ги қонун ва бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар.

Бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар:

- Япония Конституцияси;
- «Миллий давлат хизмати тўғрисида»ги Қонун;
- «Тендерларда тил бириктиришни тўхтатиш ва олдини олиш, шунингдек, давлат хизматчиларининг савдолар адолатли ўтказилишини бузганлиги учун жазо чоралари тўғрисида»ги Қонун;
- «Давлат хизматчилари этикаси тўғрисида»ги Қонун;
- Давлат хизматчилари этикаси кодекси (Вазирлар Маҳкамаси қарори);
- «Жамоатчилик фош этишини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонун;
- «Муниципал хизмат тўғрисида»ги Қонун.

2. Давлат харидларининг тамойиллари

(Нагоя шаҳар маъмурияти Молия департаментининг Шартномалар бошқармаси Контрактларни назорат қилиш бўлими томонидан тақдим этилган материаллардан олинган):

- Рақобатбардошлик – етказиб берувчилар ўртасида рақобат муҳитини яратиш орқали иқтисодий самарадорликка эришиш ва энг паст нархни таъминлаш.
- Адолатлилик – барча учун тенг шартномалар тузиш имкониятларини яратиш ва барчага нисбатан одилона муносабатни таъминлаш.
- Очққлик – жараёнларни ошқора қилиш ва қоидабузарликларнинг олдини олиш орқали фуқаролар ишончини мустаҳкамлаш.

3. Давлат харидларининг турлари

(Нагоя шаҳар маъмурияти Молия департаментининг Шартномалар бошқармаси Контрактларни назорат қилиш бўлими томонидан тақдим этилган тақдимотлардан):

- Очқ танлов – шартнома тузиш усули бўлиб, унда танлов савдолари ҳақидаги маълумотлар очқ эълон қилинади, иштирок этиш учун чекловлар қўйилмайди ва энг мақбул шартларни таклиф этган иштирокчи билан шартнома тузилади;
- Ёпик танлов – шартнома тузиш усули бўлиб, унда олдиндан тегишли малакаларга эга пудратчилар танлаб олинади, танлов савдолари ташкил этилади ва энг мақбул шартларни таклиф этган иштирокчи билан шартнома тузилади;
- Тендерсиз шартнома – буюртма берувчининг танловига кўра белгиланган аниқ етказиб берувчи билан шартнома тузиш усули.

4. Тендерларда тил бириктиришнинг олдини олиш чоралари (Юка Фукусима, Хиконо Янагихара томонидан тақдим этилган тақдимотлардан, Ҳалол ва одил савдолар бўйича комиссия котибияти, Иқтисодий ишлар департаменти, Умумий масалалар бўлими, кейс № 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13):

«Давлат хизматчиларининг тендерларда тил бириктиришини олдини олиш тўғрисида»ги қонун тендерларда тил бириктириш ва шу каби ҳаракатлар сифатида баҳоланадиган 4 турдаги ҳаракатни белгилайди:

Тўғридан-тўғри кўрсатмалар бериш;

Изоҳ: Буюртмачи ҳар бир компания учун йиллик мақсадли шартнома суммаси белгилаб, ушбу суммалар ўтказилишига эришиш учун компаниялар ўртасида тил бириктиришни ташкил қилишни талаб қилади.

Ғолибни танлашга таъсир кўрсатиш;

Изоҳ: Буюртмачи белгиланган етказиб берувчини танлашни талаб қилади ёки ўз хоҳишига кўра, шартномани қайси компанияга бериш нияти борлигини билдириб қўяди.

Харидга доир махфий маълумотларни ошкор этиш;

Изоҳ: Очикланмаслиги керак бўлган маълумотларни ошкор этиш, масалан, шартнома бошланғич (максимал) нархи, тендер қатнашчилари рўйхати, тендерда иштирокчиларнинг техник баҳолаш баллари ва бошқа маълумотларни ошкор қилиш. Тендер иштирокчисига бошланғич (максимал) нархи у тақдим этган сметадаги қийматдан юқори (ёки паст) экан ҳақида хабар бериш.

Тил бириктиришга кўмаклашиш;

Изоҳ:

Муайин компания талаби билан ёпиқ танлов доирасида, уларни танловда иштирок этиш учун таклиф этиладиганлар рўйхатига киритиш.

Харид усулини ўзгартириш орқали тил бириктиришга кўмаклашиш, масалан, харидларни майдалаш ва иштирокчиларга қўйиладиган талабларни енгиллаштириш.

5. Давлат харидлари соҳасида коррупциянинг олдини олиш чоралари:

5.1. Жамоатчилик фош этиш тизими (кейс №1);

(Жамоатчилик фош этиш (whistleblowing) - бу ходим ёки бошқа хабардор шахс томонидан ташкилотнинг ноқонуний ҳаракатлари ҳақида давлат органлари ички тузилмаларига ёки оммавий ахборот воситалари орқали хабар бериш).

5.2. Дебаринг (кейс №5, 6);

(Дебаринг – бу давлат харидлари соҳасидаги коррупция ва ноқонуний ҳаракатларга қарши қаратилган санкциялар. Ушбу санкциялар доирасида давлат харидини амалга оширувчи ташкилот бундай субъектларнинг давлат харидлари бўйича шартномалар тузиш ҳуқуқини белгиланган муддатга вақтинча тўхтатади. Агар мазкур санкция бир буюртмачи томонидан қўлланилса, у бу ҳақда бошқа буюртмачиларга хабар бериши мумкин ва улар ҳам “дебаринг” чорасини қўллай оладилар).

5.3. Лойиҳани бажаришга масъул бўлган бўлимлар ва харид ҳамда шартномалар тузиш билан шуғулланувчи бўлимларни ажратиш;

(Лойиҳани бажаришга масъул бўлган бўлимлар ва харид ҳамда шартномалар тузиш билан шуғулланувчи бўлимларни ажратиш пудратчиларни танлаш жараёнида хизматчилар ва пудратчилар ўртасида коррупциявий боғланишнинг олдини олишга имкон беради).

5.4. Шартноманинг бошланғич (максимал) нархини олдиндан эълон қилиш;

5.5. Харидларни амалга оширишнинг асосий усули сифатида очиқ танловдан фойдаланиш;

5.6. Электрон савдоларни жорий этиш;
(Электрон савдолар маълумотлар тарқалишининг олдини олишга, савдода қатнашувчилар ва буюртмачилар ўртасидаги бевосита алоқаларни камайтиришга ҳамда инсон омилини пасайтиришга ёрдам беради).

5.7. Савдо ва шартнома тузиш тартиб-таомилларини аудит қилиш;

5.8. Очиқ танлов ва унда қатнашиш ниятини тасдиқлаш;
(Асосий мақсад – махсус тузилган шартномалар даражасидан юқори бўлган рақобатбардошлик ва ошкораликни таъминлаш.
Бу бозорни баҳолаш усули бўлиб, муайян шахс билан шартнома тузишдан аввал бошқа даъвогарлар мавжуд ёки мавжуд эмаслигини аниқлашга имкон беради. Агар қизиқиш билдирган иштирокчилар аниқланса, жараён танлов тартибига ўтади).

(JICA ташкилотининг халқаро ҳамкорлик бўйича харидлар департаменти тақдиротидан олинган).

6. Манфаатдор шахслар билан муносабат жараёнидаги тақиқлар (марказий давлат идоралари даражасида) (Давлат хизматчилари этикаси бўйича Кенгаш котибияти ходими бош маслаҳатчи Кумико АСаО тақдимотидан).

1

Пул, моддий ва бошқа шаклда совғалар қабул қилиш;

2

Қарзга пул олиш;

3

Моддий ва бошқа қимматликларни бепул фойдаланиш учун қабул қилиш;

4

Хизматлардан бепул фойдаланиш;

5

Ёпиқ турдаги компаниялар акцияларини сотиб олиш;

6

Расмий ва қўнгилочар тадбирларга таклифларни қабул қилиш;

7

Биргалиқда ўйинлар (гольф ва ҳоказо) ўйнаш;

8

Биргалиқда саёҳат қилиш;

9

Учинчи шахсни юқорида келтирилган ҳаракатларни амалга оширишга ундаш.

Манфаатдор шахслар билан муносабат жараёнидаги тақиқлар (худудий давлат органлари даражасида)

(Давлат хизматчилари этикаси ва хизмат мажбуриятларини холис бажариш бўйича услубий тавсиялардан олинди. Муаллиф: Нагоя шаҳар маъмурияти, бошқарув ишлари департаменти, кадрлар бошқармаси, комплаенс бўлими).

Қуйидагилар тақиқланади:

- 1 Пул, мол-мулк ёки қўчмас мулк кўринишида совғаларни қабул қилиш **(кейс №3);**
- 2 Қарзга пул олиш;
- 3 Манфаатдор шахслар томонидан қарзларни тўлаб бериш, гаров бериш ёки кафиллик таклиф қилиш;
- 4 Мол-мулк ёки қўчмас мулкни бепул фойдаланиш учун қабул қилиш;
- 5 Хизматлардан бепул фойдаланиш **(кейс №4);**
- 6 Ёпиқ типдаги компаниялар акцияларини сотиб олиш ёки қабул қилиш;
- 7 Манфаатдор шахслар томонидан таклиф этиладиган расмий тадбирлар, зиёфатлар ёки бошқа кўнгилочар меҳмондўстликни қабул қилиш **(кейс №3);**
- 8 Манфаатдор шахслар билан бирга овқатланиш **(кейс №3);**
- 9 Манфаатдор шахслар билан бирга ҳар қандай кўнгилочар ўйинларда (гольф ва ҳоказо) иштирок этиш;
- 10 Манфаатдор шахслар билан биргаликда саёҳатга чиқиш.

Изоҳ:

Юқридаги чекловлар **(1–10-бандлар)** шахсий муносабатлар мавжуд бўлган ҳолларда, масалан, талабалик давридаги яқин дўстлар билан мулоқот қилиш жараёнида – агар бу ҳолат давлат хизматчисининг холислигига шубҳа уйғотмаса ва фуқароларда ишончсизлик келтириб чиқармаса – амал қилмаслиги мумкин.

Шунингдек, ҳатто тўғридан-тўғри таққ мавжуд бўлмаган ҳолатларда ҳам, агар манфаатдор шахсдан қабул қилинган совға ёки бошқа манфаат суммаси (бир донаси учун) 5000 **иендан ортиқ** (430 минг сўм) қийматга эга бўлса, давлат хизматчиси бу ҳақда расмий ҳисобот тақдим этиши шарт.

7. Японияда аниқланган ҳуқуқбузарликларга мисоллар

Мисол: Японияда жамоатчилик фoш этиш тизими юзасидан

1

2024 йил март ойида Японияда «Ҳёго префектураси губернаторига нисбатан мансаб суиистеъмоликлари айбловлари ҳодисаси» номли можаро келиб чиқди.

Дастлаб, Ҳёго губернаторини ноқонуний ҳаракатлари ҳақида депутатлар, полиция ва оммавий ахборот воситаларига аноним хабарлар юборилган.

Губернаторнинг топшириғи билан ушбу аноним хабарни юборган шахс аниқланиб, у уч ойлик ишдан четлаштириш тарзидаги интизомий жазога тортилиб, турли тазйиқларга учраган.

2024 йил июнь ойида Ҳёго префектураси кенгаши мазкур ишни текшириш учун махсус комиссия тузган.

Бироқ, ўрганиш жараёнида 2024 йил июль ойида хабар берувчи шахс турли босимларга чидай олмасдан ўз жонига қасд қилган.

Ўша вақтда амалда бўлган Япониянинг “Хабар берувчиларни ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонуни асосий тамойиллари бўйича маҳаллий ҳокимият идораларига хабар берувчини ҳимоя қилиш ва унинг шахсини сир сақлаш учун зарурий чораларни кўриб бориш мажбурияти юклатилган.

Бироқ, маҳаллий ҳокимлик етарли чора кўрмаганлик учун Губернатор хабар берувчини тақиб қилиб, ўз жонига қасд қилишга мажбур қилган.

Мазкур воқеа сабабли Японияда янги таҳрирдаги “Хабар берувчиларни ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонуни қабул қилиниб, хабар берувчини тақиб қилганлик учун жазо чоралари кучайтирилган.

(Микико Мацумото тақдим этган ўқув материалларидан)

2

Япония Мудофаа кучлари денгиз флоти Сув ости кемаси экипажининг “сув ости кемаларини таъмирлаш ишларини амалга ошириш” юзасидан тўғридан-тўғри тузилган шартномаларга кўра, Kawasaki Heavy Industries ва унинг субпудратчиси – А. компанияси ўртасида ноконуний сохта битимлар тузиш ҳолатига йўл қўйилганлиги аниқланган. Kawasaki Heavy Industries томонидан А. компаниясига аслида бажарилмаган ишлар учун сохта буюртмалар асосида пул маблағлари тўлаб берилган.

Сув ости кемаси экипажи мансабдор шахсларининг талабига асосан А компания сохта буюртмалар учун тўловларнинг 70-80 % қисмини нақд пул шаклида қайтариб берган ёки Сув ости кемаси экипажи аъзолари сўраган бошқа буюмларни (спорт кийимлари, альпинистик оёқ кийимлар ва б.) етказиб берган.

Бундай қимматбаҳо шахсий буюмларга давлат маблағлари эвазига эга бўлиш нафақат тегишли сув ости кемаси экипажида, балки бундай ҳолатни кўрган ёки эшитган бошқа сув ости кемалари хизматчиларининг интизоми сусайишига сабаб бўлади. Шу боис, айрим экипаж аъзоларининг бундай номуносиб хатти-ҳаракатлари Мудофаа кучлари этикасига зид ҳисобланади.

(Ичихаши Кацую томонидан тақдим этилган ўқув материалларидан)

3

Х вазирлиги ходими лицензия ва рухсатномаларни олиш жараёнида манфаатдор шахс бўлган компаниядан 11.085 йен (961,5 минг сўм) миқдордаги кўнгилочар тадбирга таклифнома ва 1.080 йен (92,7 минг сўм) миқдордаги совға олган.

Унга Давлат хизматчилари этика кодексининг 3-моддаси 1-параграфи 1 ва 6-бандларини бузгани учун «Огоҳлантириш» эълон қилинган.

(Давлат хизматчилари этикаси бўйича Кенгаш Котибияти, бош маслаҳатчи Кумико Асао томонидан тақдим этилган ўқув материалларидан)

4

Ҳ вазирлигининг ҳудудий бошқармаси ходими шартнома бўйича манфаатдор бўлган компаниядан бепул кондиционер ўрнатиш, шу компанияга тегишли втомашинада йўловчи сифатида сафар қилиш ва ушбу ишлар бепул бажарилишини сўраган.

Давлат хизматчилари этика кодексининг 3-моддаси 1-параграфи 4-банди ҳамда «Давлат хизматчилари тўғрисида»ги қонуннинг бошқа нормаларини бузгани учун «Огоҳлантириш» эълон қилинган.

(Давлат хизматчилари этикаси бўйича Кенгаш Котибияти, бош маслаҳатчи Кумико Асао томонидан тақдим этилган ўқув материалларидан)

Мисол: Давлат харидлари бўйича шартномалар тузиш ҳуқуқини тўхтатиб қўйиш (дебаринг)

5
Пора беришга оид:

Компания жамоат ишларини амалга ошириш лойиҳалари (электромонтаж ишлари) бўйича қулай шарт-шароитларга эришиш мақсадида пора беришда айбдор деб топилган ва судланган (фаолияти икки ойга тўхтатиб қўйилган).

Жумладан, компания жамоат ишларини бажариш бўйича буюртма олиш муносабати билан Нагоя мерияси кенгаши депутатига 75 миллион йен (6,5 млрд сўм) миқдорида нақд пул пора берган.

Шунингдек, компания ходими йўл таъмири бўйича жамоат ишларини амалга ошираётган буюртмачига 200 000 йен (17 млн. сўм) миқдорида нақд пул бериб, эвазига маълумот олган. Полиция уни пора олганликда гумон қилиб, ҳибсга олган (фаолияти уч ойга тўхтатиб қўйилган).

(Риэ Ясуда (Отэмон Гакуин университети) томонидан тақдим этилган ўқув материалларидан)

6
Давлат харидлари жараёнида тил бириктириш:

Жамоат (сув таъминоти тизимини яхшилашга оид) ишларини бажариш бўйича тендерда буюртмачи томонидан нарх ҳақидаги маълумотни олган компания ушбу маълумот асосида савдоларда иштирок этиб, ҳалол савдоларга тўсқинлик қилганликда айблаган. Полиция ушбу компания масъулини савдоларнинг ўтказилишига тўсқинлик қилганликда гумон қилиб, ҳибсга олган (фаолияти икки ойга тўхтатиб қўйилган).

Маълумот учун: Японияда давлат харидининг нарх қисми жамоатчилик учун ошкор қилинмайдиган маълумот ҳисобланади.

(Риэ Ясуда (Отэмон Гакуин университети) томонидан тақдим этилган ўқув материалларидан)

Мисол: Нагоя шаҳри маъмуриятининг давлат харидлари соҳасида коррупциянинг олдини олиш бўйича чора-тадбирлари

7
2003 йилда Нагоя шаҳри маъмурияти томонидан ташкил этилган «Автомобиль йўллари тозалаш ишлари» бўйича давлат харидлари жараёнида пудратчилар, Нагоя шаҳар кенгаши депутати ва маъмурият ходимлари савдолар натижаларини ўз шахсий манфаатлари йўлида бошқариш мақсадида тил бириктирган.

Нагоя шаҳар кенгаши депутати маъмурият ходимларига босим ўтказиб, компанияларга шартнома бўйича бошланғич (максимал) нархни ошкор қилишни талаб қилган.

Натижада:

Нагоя шаҳар маъмурияти: шаҳар кенгаши депутати ва маъмурият ходимларининг ҳибсга олинган ва фуқароларда уларга нисбатан ишонч йўқолган;

Компаниялар ходимлари ҳибсга олинди, уларга нисбатан жарималар қўлланган ва давлат харидларида иштирок этиш вақтинча тақиқланган.

Ушбу ҳолат «Нагоя шаҳри ходимларининг этика қоидаларига риоя этиши тўғрисида»ги қарор қабул қилинишига сабаб бўлди.

(Нагоя шаҳар маъмурияти Молия департаменти Контрактлар бошқармаси Контрактлар назорати бўлими томонидан тақдим этилган тақдимотлардан)

Мисол: Давлат харидларини ўтказиш ва шартномалар тузиш тартиб-таомилларини оптималлаштириш

8

Япония Давлат автомобиль йўллари корпорацияси (кейинги ўринларда - NEXCO) буюртмачилигида кўприк қурилиши юзасидан ўтказилган харидда иштирокчилар олдиндан тендер ғолибини белгилаб, тил бириктиришган.

Хусусан, NEXCO корпорациясининг юқори лавозимдаги шахслари мазкур ноқонуний ҳаракатда иштирок этиб, тендер иштирокчиларидан олдиндан белгиланган ғолиблар рўйхатини олган ва уни тасдиқлашган.

Дастлаб ягона шартнома доирасида қилиниши керак бўлган қурилиш ишлари атайлаб иккита алоҳида шартномага ажратилган.

Шунингдек, Консорциумлар учун буюртма беришнинг чегара қиймати 1,5 миллиард йендан 1 миллиард йенгача (129 миллиардан 86 миллиард сўмгача) пасайтирилган.

Корпорациянинг собиқ ходимларини қайта ишга жойлаштириш мақсадида тендер иштирокчилари ўртасида картел (бир нечта компаниялар ўртасида) тил бириктирилиши таъминланган.

Ушбу ҳуқуқбузарлик ваколатли органлар (прокуратура ва Ҳалол ва адолатли савдолар комиссияси) томонидан фош қилиниб, NEXCO корпорациясининг вице-президенти ҳамда тендер иштирокчи компаниялари раҳбарлари қўлга олинган. Шунингдек, 45 та компанияга юқоридаги каби амалиётни тугатиш тўғрисида кўрсатмалар берилган.

Ушбу ҳодиса давлат харидлари соҳасида “Давлат харидларида тил бириктиришга қарши” қоидалар қабул қилинишига сабаб бўлган.

(«NEXCO Марказий Япония» компанияси томонидан тақдим этилган тақдимотлардан)

Мисол: Давлат хариларида ўзаро тил бириктирилишининг олдини олиш чоралари

9

Япония темир йўл қурилиши, транспорти ва технологиялари агентлигида давлат хизматчилари иштирокидаги тендер жараёнидаги музокараларда жами 11 та компания қатнашиб, улар шартномаларини тақсимлаш, шартномаларни тузиш тартиби ва шу каби бошқа масалалар юзасидан тил бириктирган.

Аниқланишича, ушбу 11 та компаниялар:

белгиланган тартибда тендер ғолиби сифатида иштирок этиш;

бу тартибни ўзгартириш фақат иштирокчи компаниялар ўртасидаги келишувга кўра амалга оширилиши;

бошқа қатнашчи компаниялар томонидан бўлажак ғолиб компанияларга тендерда ютиб чиқишида ёрдам берилиши ҳақида келишиб олишган.

(Ҳалол ва одил савдолар бўйича комиссия котибияти, Иқтисодий ишлар департаменти, Умумий масалалар бўлими, Юка Фукусима, Хиконо Янагихара томонидан тақдим этилган тақдимотлардан)

10

2023 йилда Хиросима префектураси маъмурияти ходими префектурага қарашли катта мактабни таъмирлаш юзасидан ўтказилган тендер жараёнида маълум бир компанияга лойиҳавий нарх ҳақида маълумотни ошкор қилгани учун 2 йил 6 ой муддатга озодликдан маҳрум қилиш ҳамда 120 минг иен (10 млн сўм) миқдорда жарима жазоси билан жазоланган. Аниқланишича, у мазкур маълумотларни ошкор қилгани эвазига пора тариқасида бейсбол ўйинига баҳоси 225 минг иен (26,0 млн. сўм) бўлган VIP чипталарни олган.

(Ҳалол ва одил савдолар бўйича комиссия котибияти, Иқтисодий ишлар департаменти, Умумий масалалар бўлими, Юка Фукусима, Хиконо Янагихара томонидан тақдим этилган тақдимотлардан)

11

2023 йилда Иватэ префектураси Ямада маъмурияти хизматчиси тендер жараёнида маълум бир компанияга газон ўтқозиш ишлари бўйича лойиҳавий нарх ҳақида маълумотларни ошкор қилгани учун 3 йил муддатга озодликдан маҳрум қилиш жазосига ҳукм қилинган.

(Ҳалол ва одил савдолар бўйича комиссия котибияти, Иқтисодий ишлар департаменти, Умумий масалалар бўлими, Юка Фукусима, Хиконо Янагихара томонидан тақдим этилган тақдимотлардан)

12

2024 йилда Маэбаси шаҳри маъмурияти вице-мэри сув таъминоти қувурларини ўрнатиш бўйича ўтказилган ёпиқ тендер жараёнида маълум бир компанияга тендернинг бошланғич нархи ҳақида маълумотни баҳси 97 минг иен (9,1 млн. сўм) бўлган шётю (syouchu) алкоголь ичимлиги эвазига ошкор қилгани учун 4 йил синов муддати билан 2 йил 6 ой муддатга шартли озодликдан маҳрум қилиш ҳамда 60 минг иен (5 млн. сўм) миқдорда жарима жазосига тортилган.

(Ҳалол ва одил савдолар бўйича комиссия котибияти, Иқтисодий ишлар департаменти, Умумий масалалар бўлими, Юка Фукусима, Хиконо Янагихара томонидан тақдим этилган тақдимотлардан)

13

2024 йилда Исикава префектураси Сика маъмурияти мэри йўл таъмири ишлари бўйича очик тендер жараёнида маълум бир компанияга энг кам тендер нархи ҳақида маълумотни ошкор қилгани учун 5 йиллик синов муддати билан 3 йиллик шартли озодликдан маҳрум қилиш ҳамда 1,1 миллион иен (94 млн сўм) миқдорда жарима жазосига билан жазоланган.

Аниқланишича, у мазкур маълумот эвазига 1,1 миллион иен(94 млн сўм) миқдорида пора олган.

Келгусида шу каби коррупциявий ҳатти-ҳаракатларнинг олдини олиш мақсадида Ҳалол ва одил савдолар бўйича комиссияси томонидан давлат хизматчилари учун қўлланмалар, тадбиркорлар учун эса буклет ва плакатлар ишлаб чиқилган.

(Ҳалол ва одил савдолар бўйича комиссия котибияти, Иқтисодий ишлар департаменти, Умумий масалалар бўлими, Юка Фукусима, Хиконо Янагихара томонидан тақдим этилган тақдимотлардан)

<p>Ўзбекистон Республикасининг “Давлат харидлари тўғрисида”ги Қонуни</p>	<p>https://lex.uz/docs/5382974</p>	
<p>Ўзбекистон Республикасининг “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги Қонуни</p>	<p>https://lex.uz/docs/3088008</p>	
<p>Ўзбекистон Республикасининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги Қонуни</p>	<p>https://lex.uz/uz/docs/6145972</p>	
<p>Ўзбекистон Республикасининг “Манфаатлар тўқнашуви тўғрисида”ги Қонуни</p>	<p>https://lex.uz/docs/6952742</p>	
<p>Ўзбекистон Республикаси Президентининг 27.09.2018 йилдаги “Ўзбекистон Республикасининг “Давлат харидлари тўғрисида”ги Қонунини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3953-сон Қарори</p>	<p>https://lex.uz/docs/3920651</p>	
<p>Ўзбекистон Республикаси Президентининг 24.01.2022 йилдаги “Республикада ишлаб чиқаришни ривожлантириш ва саноат кооперациясини кенгайтиришнинг самарали тизимини яратиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-99-сон Қарори</p>	<p>https://www.lex.uz/ru/docs/5836411</p>	
<p>Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 20.05.2022 йилдаги “Давлат харидларини амалга ошириш билан боғлиқ тартиб-таомилларни ташкил этиш ва ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида ”ги 276-сон қарори</p>	<p>https://lex.uz/uz/docs/6026643</p>	

